



**ELÄKETURVA KANSANEDUSTAJAN, VAL-
TIONEUVOSTON JÄSENEEN JA SUOMESTA EU-
ROOPAN PARLAMENTTIIN VALITUN EDUSTA-
JAN TEHTÄVIEN PERUSTEELLA**

EDUSKUNNAN KANSLIAN JULKAISU 5 / 2003

ESIPUHE

Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet maksaa Valtiokonttori. Myös eläkkeiden määriä koskevat päätökset tekee Valtiokonttori lukuun ottamatta ylimääräisiä eläkkeitä, joista päätöksen tekee eduskunnan kansliatoimikunta.

Valtiokonttorin Eläkepalvelulinjan linjanjohtaja Heikki Kammonen on eduskunnan pyynnöstä laatinut vuonna 1996 kansanedustajan, valtioneuvoston jäsenen ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan eläketurvasta ensimmäisen "selitysteoksen", joka julkaistiin eduskunnan kanslian julkaisusarjassa numerolla 4/1996. Kammonen on nyt tarkistanut tekstin vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä.

Lainsäädäntöä on seurattu säädöskokoelman numeroon 339/2003 saakka.

Parhaat kiitokset Heikki Kammoselle tästä tarpeellisesta lainselityksestä, joka esimerkkien avulla avaa lukijalle kansanedustajien, ministereiden ja MEP:ien eläkelain sisällön. Tekstissä ja esimerkeissä palkkiot ja palkat vastaavat toukokuussa 2003 maksettua tasoa ja samalla vuoden 2003 TEL-indeksitasoa.

Eduskunnassa 19. toukokuuta 2003

Kari T. Ahonen
Eduskunnan hallintojohtaja

ELÄKETURVA KANSANEDUSTAJAN, VALTIONEUVOSTON JÄSENEEN JA SUOMESTA EUROOPAN PARLAMENTTIIN VALITUN EDUSTAJAN TEHTÄVIEN PERUSTEELLA

ELÄKETURVA KANSANEDUSTAJAN, VALTIONEUVOSTON JÄSENEEN JA SUOMESTA EUROOPAN PARLAMENTTIIN VALITUN EDUSTAJAN TEHTÄVIEN PERUSTEELLA	5
1. Kansanedustajan eläketurvasta yleensä	5
1.1. Eläkelajit ja eläketurvan pääasiallinen sisältö	5
1.2. Kehitys ja suhde muuhun työeläketurvaan	5
2. Eläkeikä ja eläketapahtuma	7
2.1. Vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeet	7
2.2. Eläketapahtuma sopeutumiseläkkeessä	7
3. Eläkkeen karttuminen ja tavoitetaso	8
3.1. Karttumisnopeudet ja vaalikaudet	8
3.2. Porrastetut tavoitetasot	9
4. Eläkkeen perusteena oleva palkkio	9
4.1. Ansiot vain yhdeltä kuukaudelta	9
4.2. Ennen 1.9.2000 eläkkeelle siirtyneiden eläkkeen perusteena oleva palkkio	
4.3. Vuoden 2000 palkkaudistuksen jälkeen eläkkeelle siirtyvät	10
5. Yhteensovitus	11
5.1. Yhteensovituksen periaate työeläkkeissä	11
5.2. Yhteensovitusperuste eri tilanteissa	12
6. Sopeutumiseläke ja työtulovähenteisyys	14
6.1. Työtulojen enimmäismäärä	14
6.2. Mitkä tulot vaikuttavat sopeutumiseläkkeeseen	14
6.3. Esimerkkejä vaikuttamattomista tuloista	15
7. Eläkkeellä olevan entisen kansanedustajan uudelleenvaalinta	16
7.1. Eläkkeen lakkauttaminen ja uuden eläketurvan karttuminen	16
7.2. Eläke viimeisen edustajantoimen jälkeen	16
8. Perhe-eläke edustajan jälkeen	16
8.1. Alaikäisten lasten asema	16
8.2. Lesken asema ja eläkesovitus	17
9. Kaksoiseläketilanteita	18
9.1. Eläkeajaksilukeminen VEL:n ja KES:n mukaan	18
9.2. Yrittäjäkansanedustajat (YEL, MYEL)	18
9.3. TEL-työsuhteet	18
10. Valtioneuvoston jäsenenä toimineen kansanedustajan eläke	19
10.1. Yleistä ministerieläkkeestä	19
10.2. Raskas yhteensovitus	20
11. Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan eläketurva	21
11.1. Euroedustajan eläke kansanedustajan eläkkeen kaltainen	21
11.2. Kaksoismandaatti	22
12. Eläkkeen hakeminen ja maksaminen ja muutoksenhaku	22

1. Kansanedustajan eläketurvasta yleensä

1.1. Eläkelajit ja eläketurvan pääasiallinen sisältö

Nykyinen kansanedustajan eläketurva perustuu kansanedustajain eläkelakiin (329/1967), jäljempänä KeEL. Turvaan kuuluu vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, työttömyyseläke ja perhe-eläke. Tarkoituksena on antaa entiselle edustajalle edustajatoimen pituuteen ja edustajanpalkkion määrään perustuvaa toimeentuloturvaa vanhuuden, työkyvyttömyyden ja pitkäaikaisen työttömyyden varalta. Edustajan kuoleman jälkeen hänen puolisoillaan ja alaikäisillä lapsillaan on mahdollisuus perhe-eläketurvaan edustajatoimen perusteella. Kansanedustajan vanhuuseläke voi olla muodoltaan myös ns. sopeutumiseläke. Sen voi saada iästä riippumatta vähintään 7 vuotta, käytännössä kaksi vaalikautta, edustajana toiminut, joka ei ole ansiotyössä eikä harjoita uutta eläketurvaa tuottavaa yrittäjätoimintaa.

Sopeutumiseläke helpottaa työkäisen vaaleissa valitsematta jääneen tai yhteiskunnallisesta toiminnasta muuten sivuun jättäytyvän entisen edustajan paluuta työ- ja elinkeinoelämään. Se voi myös taata toimeentuloturvan normaaliin eläkeikään saakka. Sopeutumiseläkkeen vuoksi entisten edustajien työkyvyttömyyseläkkeet ja työttömyyseläkkeet ovat harvinaisia ja koskevat pääasiassa vain yhden nelivuotiskauden (alle 7 vuotta) edustajana toimineita. Alle 7 vuotta edustajana toimineen on mahdollista saada myös yksilöllinen varhaiseläke, jos hän saa sen myös muuna työeläkkeenä.

KeEL-eläkkeet maksetaan valtion eläkkeiden tapaan toistaiseksi suoraan valtion varoista valtion talousarvioon vuosittain otettavasta määrärahasta. Tulevaa eläketurvaa rahoitetaan myös vuoden 1993 alusta voimaantulleella koko työeläkejärjestelmää koskevalla verotuksessa vähennyskelpoisella työntekijäin eläkemaksulla. Se peritään valtion eläkerahastoon myös edustajanpalkkiosta. Maksun suuruus on ollut aluksi 3 % vuonna 1993. Sen jälkeen se on noussut hitaasti ollen 4,6 % vuonna 2003. Maksun ennustetaan nousevan lähelle 10 % vuoteen 2010 mennessä.

Kansanedustajan eläkkeen tavoitetaso on eläketapahtuman ajankohdasta riippuen 60–66 % edustajan kuukaudessa saamasta palkkiosta. Taso voidaan saavuttaa 15 vuoden eli käytännössä neljän edustajakauden aikana. Eläkkeen karttuminen lasketaan prosentteina jokaista edustajana toimittua kuukautta kohti. Hyväksiluettaavia kuukausia sanotaan KeEL:ssa eläkeajaksi. Jokainen kuukausi kartuttaa eläkettä 1.3.1995 lukien 1/3 % ja jokainen vuosi 4,0 %.

1.2. Kehitys ja suhde muuhun työeläketurvaan

Useimmissa maissa parlamentin jäsenen tehtävään liittyviä etuja järjestettäessä esikuvana on käytetty valtion virkamiesten järjestelmiä. Suomessakin on edustajantoimen erilaisesta luonteesta huolimatta katsottu, että se muodostaa etujen tarpeen kannalta jossain määrin valtion virkasuhdetta muistuttavan kokonaisuuden. Muun muassa Suomessa edustajain palkkiojärjestelmä oli vuosikymmeniä aina vuoteen 2000 saakka suoraan sidoksissa valtion korkeimpiin virkapalkkoihin, ministerien palkkiojärjestelmä on edelleen. Kansanedustajien palkkiojärjestelmää muutettiin perusteellisesti 1.9.2000. Samalla sidoksellisuudesta virkapalkkoihin luovuttiin. Edustajien eläketurvaan ei tässä yhteydessä tehty suoranaisia muutoksia. Palkkiojärjestelmän muutokset heijastuvat kuitenkin uusiin tämän vuosituhannen puolella myönnettäviin edustajaeläkkeisiin.

Ennen nykyistä KeEL:a eläketurva perustui vanhaan kansanedustajain eläkelakiin (618/1948). Se oli voimassa vuoden 1966 loppuun ja noudatteli vanhaa valtion virkamieseläkelakia. Eläkkeen tavoitetaso oli silloin 66 prosenttia palkkiosta ja tämän tason saavutti 20 vuoden pituisella edustajatoimella. Muun työeläketurvan yhteensovitusäännöksiä ei ollut lainkaan, ei myöskään perhe-eläkeoikeutta. Vanhan lain mukainen eläkeoikeus voi käytännössä vieläkin koskea sellaista veteraanikansanedustajaa, joka on ollut edustajantoimessa jo tammikuun 1 päivänä 1967, jos hän valitsee vanhan lain mukaisen eläkkeen.

Työeläkejärjestelmä luotiin maahamme varsinaisesti 1960-luvulla. Järjestelmän peruslaki työntekijäin eläkelaki (TEL) tuli voimaan 1.7.1962. Se sisälsi ansaintaperiaatteen, jatkuvuuden periaatteen ja indeksisuojan. Muun eläketurvan huomioon ottaminen eläkkeiden yhteensovituksella perustuu edelleen TEL:iin. Tarkoituksena on hakea työuralta korkein vakiintunut ansiotai yrittäjätyötulotaso tai niiden yhdistelmä ja rajata uran aikana ansaittujen eri eläkkeiden yhteismäärä maksimissaan 60–66 %:n suuruiseksi osaksi siitä. Muut työeläkejärjestelmän osat uudistettiin vähitellen TEL:iin sisältyvien periaatteiden mukaisiksi, muun muassa valtion eläkejärjestelmä 1.1.1967 voimaantulleella valtion eläkelailailla (VEL). Nykyinen KeEL tuli voimaan samaan aikaan vuoden 1967 alusta. Sitä on useaan otteeseen sittemmin muutettu osan muutoksista seurattessa valtion eläkejärjestelmän muutoksia. Sopeutumiseläke tuli voimaan 1.1.1983, perhe-eläkeuudistus 1.7.1990 ja tavoitetasoa ja eläkeikää koskevat muutokset sekä yksilöllistä varhaiseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä koskevat säännökset 1.3.1995.

TEL-järjestelmän ansaintaperiaatteen mukaisesti TEL-eläkkeen täyden 60 %:n tavoitetason saavuttaminen kestää noin 40 vuotta. Eläke karttuu 23 ikävuodesta lukien, joten täyden vanhuuseläketurvan voi koko uransa ajan työelämässä toiminut saada vasta noin 65 vuoden ikäisenä. Valtion eläkejärjestelmässä 1.1.1995 voimaantulleiden muutosten jälkeen uusien työntekijöiden eläketurva on pääosin samanlainen. Täysi kansanedustajan eläke on mahdollista kartuttaa jo 15 vuodessa. Käytännössä edustajalle jää siten työuralla ikävälillä 23—65 vuotta noin 25 vuotta aikaa toimia eläketurvaa kartuttavasti muualla työelämässä joko ennen, jälkeen tai samanaikaisesti edustajantoimen kanssa. Jos edustaja saisi kaikista näistä

tehtävistään karttuneet eläkkeet toisistaan riippumatta, hänelle karttuisi eläkkeitä yhteensä runsaasti yli 60—66 %:n tavoitetason. Sen vuoksi kansanedustajain eläkeläisissä on säännökset muiden eläkkeiden ja eräiden muiden suoritusten yhteensovittamisesta. Nykyisin pitkään työelämässä toimineen edustajan karttunut KeEL-eläke tavallisesti pienenee muiden eläkkeiden yhteensovituksen vaikutuksesta tuntuvasti.

2. Eläkeikä ja eläketapahtuma

2.1. Vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeet

Työeläkejärjestelmässä eläkeoikeuden laukaisevaa seikkaa sanotaan eläketapahtumaksi. Vanhuuseläkkeessä se on yleensä vaadittavan iän täyttäminen ja työsuhteen lopettaminen, työkyvyttömyyseläkkeessä työkyvyttömyyden alkaminen. Työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ikääntyneen henkilön pitkäaikaisen työttömyyden alkaminen. Perhe-eläkkeen eläketapahtuma on edunjähtäjän kuolema. Kansanedustajan eläkkeissä näiden eläkemuotojen eläketapahtumat seuraavat likipitään muuta työeläketurvaa.

Eläketapahtuman aika ratkaisee yleensä sen, mitä säännöksiä henkilön eläkeoikeuteen sovelletaan. Jos eläketurvaa koskevan lain soveltamisajasta ei ole säädetty muuta, lakia sovelletaan henkilöön, jonka eläketapahtuma sattuu lain voimassa ollessa. Tällä on merkitystä esimerkiksi 1.3.1995 voimaantulleiden edustajaeläkkeiden muutosten ja vuoden 2000 edustajain palkkaus uudistuksen soveltamisessa eläketurvaan.

Kansanedustajan varsinainen eläkeikä oli aiemmin 60 vuotta. Ikä nousi 1.3.1995 voimaantulleella lainmuutoksella suoraan 65 vuoteen. Eläketapahtuman ajankohta ratkaisee eläkeiän. 60 vuotta ennen 1.3.1995 täyttäneiden eläkeikä on 60 vuotta. Myöhemmin syntyneiden eläkeikä on 65 vuotta, ellei esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen tai sopeutumiseläkkeen eläketapahtuma ole sattunut jo ennen 1.3.1995.

2.2. Eläketapahtuma sopeutumiseläkkeessä

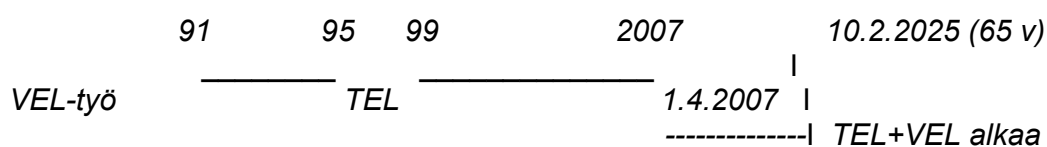
Sopeutumiseläke on eläkejuridiselta muodoltaan vanhuuseläke. KeEL:n 2,2 §:n mukaan eläkeiän (60 tai 65 vuotta) saavuttaminen ei ole eläkkeen saamisen edellytys, jos kansanedustajalla on eläkeikää vähintään 7 vuotta. Sopeutumiseläkkeen eläketapahtuma on päivä, jolta sitä ensi kerran maksetaan. Eläketapahtuma voi siten olla esimerkiksi poisjäävän edustajan vaalikauden päättymistä seuraavan kuukauden alku. Yhtä hyvin se voi olla myös takaisin entiseen työhönsä palanneen entisen edustajan työsuhteen päättymispäivä esimerkiksi 10 vuoden kuluttua edustajatoimen päättymisestä. Eläketapahtuma on tässä eläkemuodossa edustajana toimineen vapaasti

määrättävissä sen mukaan, mistä ajankohdasta hän eläkkeensä haluaa ja mitä muita ansio- tai yrittäjätuloja hänellä on.

Sopeutumiseläkkeen ottaminen ei vaikuta muiden työeläkkeiden alkamiseen. Esimerkiksi 10 vuotta valtion, kunnan tai yksityisessä palveluksessa ollut kolme vaalikautta (12 vuotta) toiminut entinen edustaja voi ottaa sopeutumiseläkkeen heti edustajantoimen päätyttyä vaikkapa 47-vuotiaana. Hänen VEL-, KVTEL- tai TEL-eläkkeensä eläketapahtuma on kuitenkin vasta 65 vuoden täyttäminen tai sitä ennen mahdollinen työkyvyttömyyden alkaminen.

Esimerkki 1

Edustaja A s. 10.2.1960



A on aluksi VEL-töissä, sitten kauden 1991—1995 kansanedustajana, jää valitsematta kaudelle 1995—1999, jolloin on 3 vuotta TEL-töissä. Hänet valitaan uudelleen kausiksi 1999—2003 ja 2003—2007. Häntä ei valita enää uudelleen vaaleissa 2007, joten hän jää sopeutumiseläkkeelle 47-vuotiaana 1.4.2007. Sopeutumiseläke on 3 kauden eli 12 vuoden perusteella 49,6 % hänen maaliskuussa 2007 saamastaan edustajanpalkkiosta. VEL- ja TEL-eläkkeet hän saa normaalisti 65-vuotiaana. Ne yhteensovitetään silloin kansanedustajaeläkkeen kanssa ja ne saattavat määrästään riippuen silloin pienentää edustajaeläkettä.

3. Eläkkeen karttuminen ja tavoitetaso

3.1. Karttumisnopeudet ja vaalikaudet

Eläke karttui ajalta ennen 1.3 1995 jokaista edustajantoimen, jäljempänä eläkeajan, kuukautta kohden 11/30 prosenttia eli 4,4 % vuodessa. "Täysi" 66 %:n tasoinen edustajaeläke edellyttää siten 15 vuoden, käytännössä neljän vaalikauden pituista valtiopäivämiesuraa ennen 1.3.1995. Valtion ja kunnan työeläkejärjestelmissä karttumisnopeus riippuu siitä, jatkuuko palvelus eläkkeelle saakka vai eroaako henkilö jo aiemmin. Kansanedustajan eläkkeen karttuminen sen sijaan on yhtä nopeaa vain yhden kauden nuorena toimineella entisellä edustajalla ja pitkän valtiopäivämiesuran tehneellä veteraaniedustajalla.

Valtion ja kunnan eläkejärjestelmiä muutettiin 1.1.1995 lukien siten, että vuoden 1939 jälkeen syntyneiden eläke karttuu vuoden 1995 alusta TEL:n tapaan 1,5 % vuodessa. Myös heidän tavoitetasoan alennettiin vuoden 1994

loppuun mennessä kertyneellä palvelusajalla porrastaen välille 60—66 %. Vastaava muutos heijastettiin myös kansanedustajaeläkkeisiin.

KeEL-eläke karttuu edustajantoimesta 1.3.1995 lukien 1/3 % jokaista eläkeaikakuukautta kohden eli 4,0 % vuodessa. Karttumisnopeus on sama kaikenikäisillä edustajilla, myös ennen vuotta 1940 syntyneillä ja jo aiemmin edustajana olleilla. Täysi 60 %:n tasoinen eläke edellyttää vuoden 1995 vaaleissa tai sen jälkeen ensimmäistä kertaa valitulta uudelta edustajalta 15 vuoden, käytännössä neljän vaalikauden pituista valtiopäivämiesuraa.

3.2. Porrastetut tavoitetasot

Kansanedustajaeläkkeen tavoitetaso eli eläkkeen tavoitetaso eli enimmäismäärä oli helmikuun loppuun 1995 valtion eläkejärjestelmän tapaan 66 % eläkkeen perusteena olevasta edustajapalkkiosta. Jos eläketapahtuma sattui ennen 1.3.1995, enimmäismäärä on 66 %. Eläketapahtuman sattuessa 1.3.1995 jälkeen enimmäismäärä muuttui porrastettuna helmikuun loppuun 1995 saakka hyväksi luettavan edustaja-ajan perusteella välille 60— 66 % seuraavasti:

Edustaja-aikaa 1.3.1995 mennessä vähintään	Eläkkeen enimmäismäärä
15 vuotta	66 %
12 vuotta	65 %
9 vuotta	64 %
7 vuotta	63 %
5 vuotta	62 %
3 vuotta	61 %
Alle 3 vuotta	60 %

Tavoitetason porrastukset toteutettiin 1.3.1995 voimaantulleella KeEL:n muutoksella. Ne ovat valtion ja kuntien eläkejärjestelmiin tehtyjen muutosten kanssa samansuuntaisia. Muutoksen vaikutukset ovat kokonaan voimassa vasta vuoden 2010 jälkeen sitten, kun ennen 1.3.1995 edustajina olleita henkilöitä ei enää ole edustajina.

4. Eläkkeen perusteena oleva palkkio

4.1. Ansiot vain yhdeltä kuukaudelta

Työeläkelakien (TEL, LEL, VEL, YEL jne.) mukaisten eläkkeiden määrän laskennassa muodostetaan ensin eläkkeen perusteena oleva palkka. Se on eräs työeläkejärjestelmän peruskäsite, vakiintunut euromääräinen ansiotasoa, josta eläke on prosentuaalinen osa. Eläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan nykyään työeläkkeissä ainakin vuoden 2004 loppuun saakka pitkissä työsuhteissa 10 viimeisen vuoden ansioista. Vuoden 2005 alusta työeläkejärjestelmä muuttuu niin, että ansiot tulevaisuudessa otetaan huomioon koko uralta.

Kansanedustajien eläkkeissä eläkkeen perusteena oleva palkkio lasketaan toisin kuin työeläkkeissä. Suoraan edustajantehtävästä eläkkeelle siirtyvälle se on yksinkertaisesti edustajan viimeisen edustajakuukauden palkkio. Tämä on jäännös 1960-luvulta. Valtion vanhat virkamieseläkkeet laskettiin ennen vuotta 1967 samalla tavoin uran viimeisen kuukauden palkasta. Palkanlaskenta-aika on työeläkejärjestelmän nykymittapuun mukaan varsin lyhyt ja se on herkkä sattumanvaraisuudelle. Jo aiemmin edustajantehtävänsä päättäneen mutta vasta vuosien kuluttua eläkkeelle jäävän entisen edustajan eläkkeen perusteena oleva palkkio on palkkio, jota eläketapahtuman hetkellä maksetaan vastaavanlaista edustajantehtävää hoitavalle edustajalle.

Esimerkki 2

Edustaja B, s. 22.8.1948

<i>TEL</i>	<i>Kansanedustaja</i>	<i>TEL</i>	<i>65 v 22.8.2013</i>
	91	99	

B on ollut edustajana kaksi kautta 1991—1999. Sen jälkeen hän jatkaa TEL-tösuhteessaan 65 vuoden eläkeikänsä saakka 22.8.2013. B:n viimeinen edustajakuukausi oli maaliskuu 1999. Hänen kansanedustajaeläkkeensä perusteena oleva palkkio on kuitenkin se palkkio, mikä elokuussa 2013 maksetaan vastaavassa edustajantehtävässä silloin olevalle kansanedustajalle. Jos edustajanpalkkiota korotetaan ennen elokuuta 2013, hän saa korotuksen myös tulevaan edustajaeläkkeeseensä. Jos B lopettaa TEL-tösuhteen jo aiemmin ja siirtyy sopeutumiseläkkeelle vaikkapa 1.5.2006, tämä on samalla hänen eläketapahtumansa. Silloin eläkkeen perusteena oleva palkkio on se palkkio, jota vastaavassa edustajantehtävässä olevalle edustajalle toukokuussa 2006 maksetaan.

4.2. Ennen 1.9.2000 eläkkeelle siirtyneiden eläkkeen perusteena oleva palkkio

Ennen kansanedustajien 1.9.2000 voimaantullutta palkkaus uudistusta edustajanpalkkio perustui silloisen valtion palkkausluokan A 27 mukaiseen virkapalkkaan. Se oli samalla ennen 1.9.2000 eläkkeelle jääneiden entisten

edustajien eläkkeen perusteena oleva palkkio. Mukaan laskettiin kahdestoistaosa suoritetusta lomarahasta, ikälisät (3, 5, 8, 11, 15 ja 18 v) ja silloisen kulukorvauksen verollinen osuus. Eläkkeellä olevien entisten edustajien eläketurva on sidottu TEL-indeksiin. Heidän eläkkeitään ei koroteta, vaikka istuvien edustajien palkkiota korotettaisiinkin.

4.3. Vuoden 2000 palkkausuudistuksen jälkeen eläkkeelle siirtyvät

Edustajanpalkkiot irrotettiin valtion virkapalkkasidonnaisuudesta 1.9.2000 voimaantulleella palkkausuudistuksella. Siitä lukien edustajanpalkkio on ollut 4 541,07 € (27 000 mk) kuukaudessa ja yli 12 vuotta edustajana toimineelle 4 877,45 € (29 000 mk) kuukaudessa. Puhemiehen (8 073,02 € = 48 000mk) ja varapuhemiesten (6 722,52 € = 40 000 mk) palkkiot tulivat huomattavasti edustajanpalkkiota suuremmiksi, ja valiokuntien puheenjohtajat saivat 504,56—840,94 €:n (3 000—5 000 mk) suuruisen lisäpalkkion. Heinäkuun alusta 2001 järjestelmää vielä täydennettiin niin, että valiokuntien jaostojen ja suurimpien eduskuntaryhmien puheenjohtajille maksetaan erisuuruisia lisäpalkkioita.

Edustajaeläkkeen perusteena oleva palkkio on edelleen eläketapahtuman ajankohdan eli useimmiten viimeisen edustajakuukauden palkkio. Eläkkeen määrään vaikuttaa sen vuoksi merkittävästi se, missä asemassa edustaja viimeisen edustajakuukautensa toimii.

5. Yhteensovitus

5.1. Yhteensovituksen periaate työeläkkeissä

Suomessa ihmisen työeläkettä kartuttava työura voi olla ikävälillä 23—65 vuotta pisimmillään yli 40 vuoden pituinen. Tällä ajalla hän voi ansaita lukuisia erilaisia lakisääteisiä työeläkkeitä. Niistä pääosa karttuu suurimman osan aikaa 1,5 % vuodessa, mutta osa on voinut karttua huomattavasti tätä nopeammin. Jos kaikki eläkkeet maksettaisiin eläketapahtuman jälkeen sellaisenaan, seurauksena voisi olla vaikkapa entiselle kansanedustajalle vakiintuneesta ansiotasosta laskettuna 60—150 %:n suuruisia eläketasoja.

Useimmissa maissa — myös Suomessa — soveliaana kokonaiseläketurvan tasona on pidetty noin 60—66 % vakiintuneesta korkeimmasta ansiotasosta. Se on toteutettu kokonaiseläketurvaa rajaavalla laskutoimituksella, jota sanotaan eläkkeiden yhteensovitukseksi. Yhteensovituksella työeläkkeiden yhteismäärä rajataan noin 60—66 %:iin uran aikana vakiintuneesta korkeimmasta ansiotasosta. Työuralta haetaan korkein vakiintunut ansio- tai yrittäjätulotaso tai niiden yhdistelmä ja eri eläkkeiden yhteismäärä rajataan 60—66 %:n suuruiseksi osaksi siitä. Kun kansanedustajaeläke karttuu varsin

nopeasti (4,0 % vuodessa) jo 15 vuodessa (4 kautta = 16 vuotta) tavoitetasoon, edustajalle jää ikävälillä 23—65 vuotta noin 25 vuotta aikaa kartuttaa myös muita työeläkkeitä. Sen vuoksi yhteensovituksella on yleensä kansanedustajaeläkkeissä muita työeläkkeitä suurempi vaikutus. Yksityisen sektorin työeläkejärjestelmää uudistetaan vuoden 2005 alusta muun muassa niin, että siellä luovutaan lakisääteisten työeläkkeiden yhteensovituksesta kokonaan. Se on tulevaisuudessa mahdollista, jos työntekijä on koko uransa vain yksityisen sektorin työsuhteissa ns. ”hitaan” eläkekarttuman piirissä. Kansanedustajaeläkkeen nopean eläkekarttuman vuoksi yhteensovitusta tarvittaneen kansanedustajaeläkkeissä edelleen vielä vuoden 2004 jälkeenkin.

5.2. Yhteensovitusperuste eri tilanteissa

Korkeinta vakiintunutta ansio- tai yrittäjätulotasoa tai niiden yhdistelmää sanotaan yhteensovitusperusteeksi. Yhteensovitusperuste on tavallisesti korkein eläkkeen perusteena oleva palkka. Jos KeEL:n perusteena oleva palkkio on korkein, se on samalla yhteensovitusperuste. Mikäli edustajalla on ollut muita sellaisia ansio- tai yrittäjätuloja, joista tulevan eläkkeen perusteena oleva palkka on suurempi, yhteensovitusperusteeksi valitaan suurin, esimerkiksi TEL-palkka tai YEL-työtulo.

Useilla kansanedustajilla on edustajantoimen lisäksi samaan aikaan jonkin työeläkelain alaista palkka- tai yrittäjätuloa. Todellinen ansiotaso on silloin edustajanpalkkiota korkeampi. Eläketurvan kannalta vakiintuneeksi tällainen yhdistelmäansiotaso katsotaan silloin, kun toiminnot ovat jatkuneet päällekkäin vähintään 1 vuoden. Yhteensovitusperusteena käytetään silloin KeEL-eläkepalkkion ja samaan aikaan jatkuneesta toiminnasta karttuvan työeläkkeen perusteena olevan palkan summaa. Edustajaeläkkeessä summaamista on kuitenkin rajoitettu siten, että edustajaeläkkeen perusteena olevaan palkkioon saadaan lisätä enintään korkeinta virkapalkkaa vastaava määrä.

Kansanedustajaksi valittu voi myös saada edustajantoimensa ajan jotain aiemmin myönnettyä eläkettä. Edustajantoimi kartuttaa silloin uutta eläketurvaa. Vakiintunut tulotaso muodostuu eläkkeestä ja edustajanpalkkiosta. Silloin yhteensovitusperusteena voi olla edustajaeläkkeen perusteena oleva palkkio, johon lisätään 10/6 samaan aikaan maksetun eläkkeen määrästä.

Esimerkki 3

Edustaja C, synt. 1.4.1942

- *Maanviljelijä, MYEL-vakuutus vuodesta 1979, rinnakkain edustajatoimen kanssa yli vuoden ajan*
- *TEL-työsuhde 1.1.1970—30.10.1979 ennen edustajantointia, eläkepalkka alle edustaja-ansion*

- Kansanedustajana 1987—2003 4 kautta, edustajantointa ennen 1.3.1995 yli 7 mutta alle 9 vuotta, joten enimmäismäärä 63 %, eläkkeen perusteena oleva palkkio 4 877,45 €
- Jää sopeutumiseläkkeelle 1.4.2003, saa samaan aikaan myös TEL- ja MYEL-eläkkeet yksilöllisenä varhaiseläkkeenä

TELSuhde	MYEL-yrittäjätoiminta	Eläke 1.4.2003
1.1.70	30.10.79	
<u>Kansanedustajana</u>		
	1987	1.4.2003

Eläkkeet yhteensä:

-Kansanedustajaeläke (63 % x 4 877,45 =)	3 072,79
-Myel-eläke	250,10
-Tel-eläke	<u>712,14</u>
Eläkkeet yhteensä	4 035,03 €

Yhteensovitusperuste:

-Edustajaeläkkeen perusteena oleva palkkio	4 877,45
-Myel-työtulo (jatkuivat yli 1 v päällekkäin)	<u>850,00</u>
Yhteensä	5 727,45 €

Yhteensovitusraja (63 % x 5 727,45 € =)	3 608,29 €
Ylite (4 035,03 – 3 608,29 =)	426,74 €
Yhteensovituksen jälkeen maksettava kansanedustajaeläke (Ylite vähennetään KeL-eläkkeestä 3 072,79 – 426,74 € =)	2 646,05 €

6. Sopeutumiseläke ja työtulovähenteisyys

6.1. Työtulojen enimmäismäärä

Sopeutumiseläkkeen voi saada iästään riippumatta vähintään 7 vuotta edustajantoimessa ollut edustaja, joka ei työllisty työmarkkinoilla eikä harjoita elinkeinotoimintaa. Ääritapauksissa voi olla mahdollista, että sopeutumiseläkkeellä oleva edustaja on esimerkiksi vasta 40-vuotias. Työtulovähenteisyys jatkuu 65 vuoden eläkeikään saakka. Sen jälkeen ansaitut tulot eivät enää vaikuta kansanedustajaeläkkeeseen.

Työtulovähenteisyys on sidoksissa kansanedustajaeläkkeen enimmäismäärään. Se on 60—66 % kansanedustajaeläkkeen perusteena olevasta palkkiosta (ks. kohta 4). Sopeutumiseläkkeen ja työtulojen yhteismäärä saa olla enintään tämän verran. Jos yhteismäärä on suurempi, sopeutumiseläkettä vähennetään tai sen maksaminen keskeytetään kokonaan.

Esimerkki 4

Edustaja A (sama kuin edellä kohdassa 2.2.) s. 10.2.1960

- *Edustajana kolme kautta 1991—1995 ja 1999—2007, eläkeprosentti 49,6 %*
- *Ensin VEL työssä, sitten välillä TEL-työssä*
- *Jää sopeutumiseläkkeelle 1.4.2007, on sillä 65 vuoden eläkeikänsä 10.2.2025 saakka, jolloin eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi*
- *Eläkkeen perusteena oleva palkkio maaliskuun 2007 palkkio 4 541,07 € (ollut alle 12 vuotta edustajana)*
- *Sopeutumiseläkkeen määrä 1.4.2007 lukien $(49,6 \% \times 4\,541,07 =) 2\,252,37 \text{ €}$*
- *Yhteensovitusraja / enimmäismäärä 61 % (edustaja-aikaa ennen 1.3.1995 yli 3 mutta alle 5 vuotta) $\times 4\,541,07 = 2\,770,05 \text{ €}$*
- *Työtuloja "saa" olla $(2\,770,05 - 2\,252,37 =) 517,68 \text{ €}$ kuukaudessa, jos enemmän, niin eläkettä pienennetään vastaavasti*

6.2. Mitkä tulot vaikuttavat sopeutumiseläkkeeseen

Sopeutumiseläkkeen tarkoituksena on antaa toimeentuloturva sellaiselle vielä työikäiselle entiselle edustajalle, joka ei työllisty työmarkkinoilla. Täyden tavoitetasoon yltävän sopeutumiseläkkeen saajan, jolla on 15 vuoden edustajantoimi takanaan, kaikki ansiotoiminta vaikuttaa periaatteessa vähentävästi sopeutumiseläkkeeseen. "Vajaan" sopeutumiseläkkeen saaja,

voi sopeutumiseläkkeen vähenemättä toimia työelämässä, jos sopeutumiseläkkeen ja palkan määrä yhdessä jäävät alle hänen eläkkeensä enimmäismäärän.

Työtulovähenteisyyden pääperiaatteena on, että kaikki sellaiset tulot, jotka tuottavat uutta työeläketurvaa, vähentävät sopeutumiseläkkeen määrää. Tyypillisiä tällaisia tuloja ovat mm. TEL-, LEL-, VEL- ja KVTEL-suhteiden palkkatulot, yrittäjän YEL-tulo ja maatalousyrittäjän MYEL-työtulo. Esimerkiksi TEL-eläkkeessä on vähimmäistuloraja, joka on vuoden 2005 alusta 40 € kuukaudessa. Sen alittavat tulot eivät yleensä tuota eläketurvaa eivätkä näin ollen myöskään vähennä entisen edustajan sopeutumiseläkettä. Päätoimisesti työllistytvä entinen edustaja ei lähtökohtaisesti tarvitse sopeutumiseläkettä. Sellaiselle entiselle edustajalle sopeutumiseläke toimii eräänlaisena takeena aiemmin saadun edustajanpalkkion ja mahdollisesti sitä paljon pienemmän työtulon sopeutuksesta.

6.3. Esimerkkejä vaikuttamattomista tuloista

Edustajantoimen luonteen mukaisesti edustajat ovat yleensä aiemmin olleet ja ovat edelleen mukana kunnallispolitiikassa, työmarkkina- tai elinkeinotoiminnassa, järjestötehtävissä tai muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Usein toiminta on osallistumista useista henkilöjäsenistä koostuvissa pysyväisluonteisissa elimissä kuten kunnallisissa lautakunnissa, erilaisissa hallintokunnissa, toimikunnissa, yritysten hallituksissa jne. Näistä luottamustoimen tyyppisistä tehtävistä saadaan tavallisesti ainakin kokouspalkkioita ja mahdollisesti myös muuta tuloa. Yleensä niistä ei kartu uutta eläkeoikeutta minkään työeläkelain nojalla, koska kyseessä harvemmin on työsuhde. Silloin ne eivät myöskään vähennä sopeutumiseläkettä. Jos jostain tällaisesta toiminnasta poikkeuksellisesti karttuu uutta työeläketurvaa, se pitää myös ottaa sopeutumiseläkettä mahdollisesti vähentävänä ansiotulona huomioon. Esimerkiksi kuntainliiton ylläpitämän sairaalan johtokunnassa toimiminen ei vaikuta sopeutumiseläkkeeseen, jos siitä ei kartu KVTEL:n nojalla uutta eläketurvaa. Osakeyhtiön hallituksessa toimiminen ei myöskään vaikuta sopeutumiseläkkeeseen, jos toimintaa ei ole TEL-vakuutettu. Toiminnasta maksettu palkkio voi olla huomattavan suuri, jolloin yhtiö saattaa pitää sitä TEL-työsuhteena. Jos sille otetaan uutta eläketurvaa kartuttava TEL-vakuutus, toiminnasta saatu palkkio on myös otettava huomioon sopeutumiseläkkeen määrässä.

Satunnaisten, tilapäisten työ- tai palvelussuhteiden huomioonottaminen tapahtuu useimmiten jälkikäteen. Edustaja on itse velvollinen ilmoittamaan niistäkin sopeutumiseläkkeen maksajalle, Valtiokonttorille.

7. Eläkkeellä olevan entisen kansanedustajan uudelleentalinta

7.1. Eläkkeen lakkauttaminen ja uuden eläketurvan karttuminen

Edustajantoimen ja edustajien valintatavan luonteeseen kuuluu Suomessa se, että aiemmin edustajana ollut henkilö saattaa olla yhden tai useampia vaalikausia poissa eduskunnasta ja sitten tulee valituksi uudelleen. Kun edustajantoimen hoitamisessa ei ole yläikärajaa, eduskunnassa yleensä toimii joukko veteraaniedustajia, jotka saattavat olla jo työeläkkeillä (TEL, VEL, LEL jne.) ja myös kansanedustajaeläkkeellä. Työeläke voi myös alkaa normaalissa 65 vuoden eläkeiässä kesken edustajakauden ilman että se mitenkään vaikuttaisi edustajanpalkkioon tai edustajanpalkkio vaikuttaisi työeläkkeeseen.

Työeläkelakien mukaiset vanhuuseläkkeet maksetaan edustajantoimesta huolimatta eduskuntaan uudelleen valitulle edelleen sellaisenaan. Vanha kansanedustajaeläke sen sijaan keskeytetään uuden edustajantoimen ajaksi. Uusi edustajantoimi kartuttaa KeEL-eläkettä normaaliin tapaan. Sillä on merkitystä, jos aiempi KeEL-eläke ei vielä ole karttunut tavoitetasoon ja aiempi edustajaura on alle 15 vuoden pituinen.

7.2. Eläke viimeisen edustajantoimen jälkeen

Viimeisen edustajakauden päättyessä eläke lasketaan kahdella tavalla. Ensinnä se lasketaan viimeisestä edustajanpalkkiosta ja siihen luetaan hyväksi kaikkien edustajakausien yhteenlaskettu aika. Vertailupohjaksi otetaan aiemmin maksettavana ollut edustajaeläke. Se ja perusteena ollut edustajanpalkkio korotetaan eläkkeen alkamisajankohdan indeksitasoon. Yhteensovitusten jälkeen suurempi näistä kahdesta tulee maksettavaksi. Tällä tavoin varmistetaan se, ettei edustajanpalkkion ja indeksin todennäköisesti erilainen kehitys viimeisen edustajakauden aikana heikennä jo kertaalleen ansaittua eläketurvaa. Toisaalta on myös mahdollista se, että edustajanpalkkio on uudella edustajakaudella muuttunut oleellisesti aiempaan edustajaeläkkeeseen verrattuna.

8. Perhe-eläke edustajan jälkeen

8.1. Alaikäisten lasten asema

Suomen perhe-eläkejärjestelmää on viimeksi mittavammin muutettu 1.7.1990 lukien. Tarkoituksena on ollut kohdistaa perhe-eläketurva pääasiassa sen tarpeessa oleviin alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja tuoda lesken perhe-eläketurvaan

kaavamaisista ansio- ja eläketuloharkintaa. Valtion eläkejärjestelmässä on toteutettu samat muutokset ja ne ulotettiin koskemaan myös kansanedustajan perhe-eläketurvaa.

Perhe-eläkkeen lapseneläke on murto-osia edustajaeläkkeestä seuraavan taulukon mukaan :

4/12 , kun lapsia on yksi,
7/12 , kun lapsia on kaksi,
9/12 , kun lapsia on kolme ja
10/12, kun lapsia on neljä tai useampia.

8.2. Lesken asema ja eläkesovitus

Perhe-eläkeuudistuksen jälkeen lesken eläketurva on kaavamaisesti riippuvainen hänen omasta tulotasostaan. Riippuvuus on toteutettu erityisellä eläkesovituksella, joka selvitetään tässä vain pääpiirteittäin. Teoreettinen leskeneläkkeen määrä on edunjättäjän eläkkeestä murto-osia seuraavan taulukon mukaisesti:

6/12, kun edunsaajina leski yksin tai leski ja yksi lapsi
5/12, kun edunsaajina leski ja kaksi lasta,
3/12, kun edunsaajina leski ja kolme lasta ja
2/12, kun edunsaajina leski ja yli kolme lasta.

Jos leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai on jo eläkkeellä, eläkesovitus tehdään heti perhe-eläkkeen alkaessa. Kun leski on alle 65-vuotias eikä vielä ole eläkkeellä, eläkesovitus tehdään vasta 6 kuukauden kuluttua. Edunjättäjän kaikkien työeläkkeiden yhteismäärä on ns. eläkesovitusperuste. Se vähennetään ensin lesken omien työeläkkeiden yhteismäärästä. Jos leski ei vielä ole eläkkeellä, se vähennetään hänelle karttuneiden ja odotettavissa olevien työeläkkeiden yhteismäärästä. Taulukon mukaisesti karttuneesta ja yhteensovitetusta leskeneläkkeestä vähennetään lopuksi tästä erotuksesta puolet ja jäljelle jäävä leskeneläke tulee maksettavaksi. Eläkesovitus vähentää oleellisesti ns. hyvin toimeentulevien leskien omaa perhe-eläkeoikeutta, mutta turvaa alaikäisten lasten aseman tuloista riippumatta.

9. Kaksoiseläketilanteita

9.1. Eläkeajaksilukeminen VEL:n ja KES:n mukaan

Valtion eläketurvan (VEL) piiriin kuuluvassa virka- tai työsuhteessa olevan henkilön tultua valituksi edustajantoimeen hän on tavallisesti palkattomasti virkavapaana tai palkattomalla lomalla VEL:n mukaisesta palveluksestaan. VEL:n mukaista eläketurvaa karttuu enintään vuoden pituisen palkattoman virkavapauden ajalta. Jos virkavapaus kestää yli vuoden eli esimerkiksi yhden vaalikauden, VEL-eläketurvaa ei kartu samalta ajalta. Kunnallisesta palveluksesta edustajaksi valitun KVTEL-eläkkeen karttumisen keskeytyy, jos virkavapaus tai loma on palkaton. Eräät kunnat saattavat kuitenkin maksaa KVTEL-palveluksesta valitulle edustajalle edustajantoimen ajalta osapalkkaa. Silloin myös KVTEL-eläke karttuu edelleen päällekkäin kansanedustajaeläkkeen kanssa. Teoreettisesta päällekkäiskartumisesta huolimatta yhteensovitus rajaa eläkkeiden yhteismäärän joka tapauksessa tavoitetasoon (60—66 %) korkeimmasta vakiintuneesta työtulosta.

9.2. Yrittäjäkansanedustajat (YEL, MYEL)

Yrittäjätoiminta (YEL) tai maatalousyrittäjätoiminta (MYEL) jatkuu usein joko entisenlaisena tai supistettuna edustajantoimesta huolimatta. YEL- ja MYEL-eläkkeet karttuvat silloin entiseen tapaan päällekkäin kansanedustajaeläkkeen kanssa. Niiden suuruus riippuu vahvistetusta YEL-tulosta tai MYEL-työtulosta ja maksetuista maksuista. Tavallista on myös se, että YEL- tai MYEL-toiminta jatkuu kansanedustajatoimen jälkeen entiseen tapaan. Yhteensovitus vaikuttaa kuten kohdassa 9.1.

9.3. TEL-työsuhteet

Useimmiten yksityisen sektorin TEL-työsuhteet katkeavat edustajatoimen hoitamisen ajaksi, jolloin TEL-eläkekään ei kartu. Eräät yritykset saattavat kuitenkin pitää edustajan TEL-vakuutuksen piirissä myös edustajakauden ajan. Silloin TEL-eläke voi karttua päällekkäin kansanedustajaeläkkeen kanssa. Yhteensovitus vaikuttaa tässäkin kuten kohdassa 9.1.

10. Valtioneuvoston jäsenenä toimineen kansanedustajan eläke

10.1. Yleistä ministerieläkkeestä

Valtioneuvoston jäsenen eläkeoikeudesta annettu ns. ministerieläkelaki on ollut voimassa vuodesta 1983. Sen tarkoituksena on ollut paikata ministerinä toimimisesta muuhun työeläketurvaan mahdollisesti aiheutuvaa aukkoa erityisellä ministerieläkkeellä. Ministerieläke karttuu teoriassa yhtä nopeasti kuin kansanedustajaeläke. Eläkkeen karttumisen kannalta ”täydet” 15 vuoden pituiset ministeriurat ovat Suomessa poikkeuksellisia. Sen vuoksi täysiä ministerieläkkeitä ehtii karttumaan edes teoriassa vain harvoille henkilöille.

Aikanaan 1980-luvun alussa ministerieläkelakia luotaessa 1970-luvun ja 1980-luvun alun hallitukset olivat usein vaalikautta lyhytikäisempiä. Silloin oli myös nykyistä yleisempää se, että ministereinä toimi muitakin kansalaisia kuin kansanedustajia. Yksityisen sektorin työeläketurva oli silloin vielä vajaa, joten ministerieläkkeen merkityskin oli toisenlainen. Nykyisissä 1990- ja 2000-luvun hallituksissa lähes kaikki ministerit ovat olleet samalla kansanedustajia. Hallitukset myös istuvat nykyisin lähes poikkeuksetta koko vaalikauden, vaikka yksittäiset ministerit saattavatkin vaihtua useammin. Yksityisen sektorinkin työeläketurva on vuoteen 2002 mennessä tullut kokonaan voimaan. Kehitys heijastuu myös ministerieläkkeisiin. Ministereinä toimivilla on nykyisin yleensä merkittävässä määrin urallaan kartutettuna muutakin työeläketurvaa kuin ministerieläke.

Ministerin palkkio on määritelty siten, että se on valtion korkeimman maksettavan virkapalkkataulukon mukaisen peruspalkan, kalliinpaikanlisän ja 5 ikälisän yhteismäärä. Vuoden 2003 maaliskuun palkkataulukoiden mukaan se määräytyy palkkaluokan A 34 mukaan ja on 7 708,89 € kuukaudessa. Pääministeri saa tämän palkan korotettuna 20 prosentilla. Ministerinä toimivalle kansanedustajalle maksetaan edustajanpalkkiota puolet edustajanpalkkiosta eli joko 2 270,53 € kuukaudessa tai yli 12 vuotta edustajana toimineelle 2 438,72 € kuukaudessa. Lisäpalkkioita valiokuntien tai eduskuntaryhmien puheenjohtajien tehtävistä ministereiksi siirtyville ei enää makseta, koska he käytännössä eivät voi toimia näissä edustajantehtävissä ministereinä ollessaan.

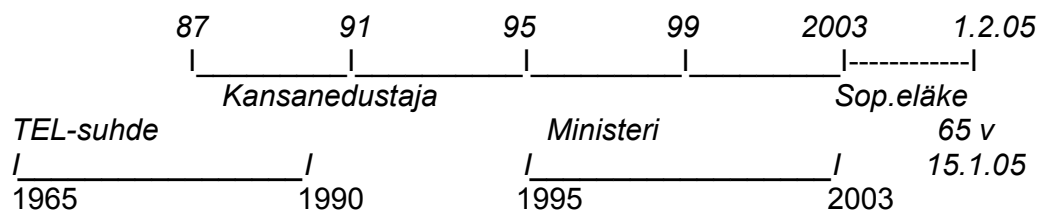
Ministerieläkkeen eläkeikä on 65 vuotta, karttuminen yhtä nopeaa kuin kansanedustajaeläkkeissä ja tavoitetaso prosentuaalisesti porrastettuna 60—66 prosenttia ministerinpalkkiosta kansanedustajaeläkkeiden tapaan.

10.2. Raskas yhteensovitus

Ministerieläkettä ei suoranaisesti ole tarkoitettu työeläketurvaa muiden lakisääteisten työeläkkeiden tapaan tuottavaksi vaan kokonaiseläketurvaa täydentäväksi. Tarkoitus on toteutettu raskaalla yhteensovituksella. Ministerinpalkkio on eläkkeen perusteena oleva palkkio. Yhteensovitusraja on tästä porrastettuna 60—66 prosenttia. Mitään muuta ministerinpalkkiota suurempaa yhteensovitusperustetta ei voi käyttää. Yhteensovituksessa kaikki ministerille maksettavat työeläkkeet — myös kansanedustajaeläke ja ministerieläke — lasketaan yhteen. Jos summa ylittää ministerieläkkeen yhteensovitusrajan, ylittävä osa vähennetään suoraan ministerieläkkeestä. Seurauksena on yleensä merkittävämmiin muita eläketuloja saavalle entiselle ministerille se, että ministerieläke joko vähenee tuntuvasti tai sitä ei jää maksettavaksi lainkaan. Ministerieläke siis vain täydentää ministerinä toimimisesta muuhun työeläketurvaan mahdollisesti aiheutuvaa aukkoa. Sen sijaan se ei nosta entisen ministerin kokonaiseläketurvaa hänen ministeriaikana saamiensa kokonaistulojen (ministeripalkkio + $\frac{1}{2}$ edustajanpalkkiosta + muut mahdolliset ansiotulot) tasolle.

Esimerkki 5

Edustaja D, s.15.1.1940 (=fiktiivinen esimerkki)



- *TEL-työsuhde 1965—1990, jossa eläkkeen perusteena oleva palkka 2 100 €, siitä TEL-eläke 800 € kuukaudessa 1.2.2005 lukien 65 vuoden iässä*
- *Edustajana 4 kautta 1987—2003*
- *Ministerinä 1995—2003 yhteensä 8 vuotta*

D jättää politiikan vaaleissa 2003 ja ottaa kansanedustajaeläkkeen sopeutumiseläkkeenä 1.4.2003 lukien. Kansanedustajaeläkkeen enimmäismäärä on 63 %, koska hänellä on edustaja-aikaa ennen 1.3.1995 yli 7 mutta alle 9 vuotta. Kansanedustajaeläke on $63 \% \times 4\,877,45 \text{ €} = 3\,072,79 \text{ €}$. Sitä maksetaan sopeutumiseläkkeenä aikana 1.4.2003—31.1.1.2005. Se muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä 1.2.2005. Samasta ajankohdasta D:lle myönnetään TEL-eläke 800 kuukaudessa.

Myös ministerieläkeoikeus alkaa 1.2.2005. TEL-eläke maksetaan sellaisenaan ilman yhteensovituksia. Se kuitenkin on yhteensovitettava edustajaeläkkeeseen. Ministerieläkkeeseen yhteensovitetaan sekä TEL-eläke että kansanedustajaeläke. Yhteensovituksen jälkeen D:n jälkeen kokonaiseläketurva on seuraava.

1) TEL-eläke

TEL-eläkkeeseen (800 € kuukaudessa) ei kansanedustajaeläke tai ministerieläke vaikuta. Sen myöntää ja maksaa se yksityisen sektorin eläkelaitos, todennäköisesti joku eläkevakuutusyhtiö, jossa TEL-työsuhde oli aikanaan vakuutettu.

2) Kansanedustajaeläke

TEL-työsuhde ja edustajantoimi ovat jatkuneet vuosina 1987—1990 yli vuoden ajan samanaikaisesti. Eläketurvan kannalta D:lle vakiintunut korkein työtulo eli yhteensovitusperuste on siten TEL-eläkkeen perusteena oleva palkan (2 100 €) ja edustajaeläkkeen perusteena olevan palkkion (4 877,45 €) summa 6 977,45 €. TEL-eläke ja kansanedustajaeläke saavat yhdessä olla enintään yhteensovitusrajan 63 % verran siitä eli 4 395,79 €. Ne ovat yhteensä (800 € + 3 072,79 €) 3 872,79 € eli alle yhteensovitusrajan. Sen vuoksi D saa myös kansanedustajaeläkettä vähentämättömänä 3 072,79 € edelleen myös 1.2.2005 lukien.

3) Ministerieläke

Ministerieläkettä D:lle on karttunut kahden hallituskauden aikana 8 ministerivuodesta yhteensä 32 % ministerinpalkkiosta 7 708,86 € eli 2 466,83 €. Ministerieläkkeen yhteensovitus on ”raskas”, eli yhteensovitusperusteena voidaan käyttää pelkästään ministerinpalkkiota. Ministeriaikaa on vain 1.3.1995 jälkeen, joten yhteensovitusraja on 60 % siitä eli (60 % x 7 708,86 €) 4 625,31 €. TEL-eläke (800 €), kansanedustajaeläke (3 072,79 €) ja ministerieläke (2 466,83 €) ovat yhteensä 6 339,62 € eli 1 714,31 € yli yhteensovitusrajan. Tämä ylittävä osa vähennetään kokonaan ministerieläkkeestä, jolloin ministerieläkettä jää 1.2.2005 lukien maksettavaksi (2 466,83 € - 1 714,31 €) 752,52 €.

11. Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan eläketurva

11.1. Euroedustajan eläke kansanedustajan eläkkeen kaltainen

Euroopan parlamentin jäsenet (Member of European Parliament =MEP) valitaan 5 vuodeksi. Suomesta jäseniä valitaan yhteensä 16, seuraavan kerran kesäkuussa 2004. Jäljempänä Euroopan parlamenttiin valittuja sanotaan lyhyesti euroedustajiksi.

Euroedustajien palkkioita ja eläkkeitä koskeva laki (1184/1994) on tullut voimaan 19.12.1994. Sen mukaan palkkiosta ja eläkkeistä on soveltuvin osin

voimassa, mitä kansanedustajien palkkioista ja eläkkeistä säädetään. Euroedustajan eläketurva on siten kansanedustajan eläketurvan kaltainen.

Euroedustajaksi voidaan valita myös kansanedustajaeläkkeellä jo oleva entinen edustaja. Silloin kansanedustajaeläkkeen maksaminen keskeytetään edellä kohdassa 7 kuvatulla tavalla euroedustajana toimimisen ajaksi. Sopeutumiseläkkeellä olevan tultua valituksi euroedustajaksi sopeutumiseläkkeen maksaminen keskeytetään samalla tavoin. Kun euroedustajan tehtävä päättyy, maksetaan hänelle joko entistä edustajaneläkettä tai uudelleenlaskettua eläkettä sen mukaan, kumpi on suurempi.

11.2. Kaksoismandaatti

Kansanedustajana Suomessa toimiva henkilö voidaan valita euroedustajaksi, samoin euroedustajana toimiva henkilö voidaan valita kansanedustajaksi. Tätä mahdollista, joskin harvinaista edustajatoimien yhdistelmää sanotaan kaksoismandaatiksi. Vuoden 1999 alusta lukien euroedustajaksi valitulta kansanedustajalta on pidätetty edustajanpalkkio kokonaan. Tätä ennen vuosina 1994—1998 kaksoismandaatin ajalta edustajanpalkkiosta pidätettiin 90 % ja maksettiin vain 10 %.

Kaksoismandaatin saaneen euroedustajan eläke karttuu kaksoismandaatin ajalta muiden kansanedustajien eläkkeiden tapaan mutta vain euroedustajan tehtävästä. Eläkkeen voi saada aikaisintaan molempien tehtävien päätyttyä. Eläkkeen perusteena oleva palkkio on silloin viimeisen euroedustajakuukauden palkkio. Käytännössä euroedustajaksi valitun kansanedustajan tilalle kansanedustajaksi tulee useimmiten varamies. Jos euroedustajan tehtävä päättyy ennen vaalikauden loppua, euroedustaja palaa takaisin kansanedustajaksi. Hänen tuleva kansanedustajaeläkkeensä karttuu silloin kansanedustajan tehtävästä ja määrä lasketaan normaaliin tapaan eläketapahtuman sattumiskuukauden kansanedustajan palkkiosta.

12. Eläkkeen hakeminen ja maksaminen ja muutoksenhaku

Valtion eläketurvan toimeenpanija on Valtiokonttori, tarkemmin sen Eläkepalvelulinja. Se myöntää ja maksaa myös kansanedustajaeläkkeet ja ministerieläkkeet. Valtiokonttori hoitaa myös valtion eläkerahastoa ja perii kaikilta valtion eläketurvan piiriin kuuluvilta, myös kansanedustajilta palkansaajan työeläkemaksun .

Eläkkeet voidaan myöntää vain hakemuksesta. Niitä on haettava kirjallisesti yleisillä työeläkkeiden hakulomakkeilla. Hakulomakkeita saa kansliatoimikunnalta, Valtiokonttorista, työeläkelaitoksista ja KELA:n paikallistoimistoista, niitä voi tulostaa myös näiden laitosten Internet-kotisivuilta. Eläke maksetaan kuukausittain jokaisen kuukauden 20 päivänä.

Kansanedustajaeläke on muiden työeläkkeiden tapaan veronalaista tuloa, joten siitä pidätetään veron ennakko. Valtiokonttorin kansanedustajaeläkettä koskevasta päätöksestä voi valittaa valtion eläkelautakuntaan ja eläkelautakunnan päätöksestä edelleen vakuutusoikeuteen.